

DOI:10.26104/NNTIK.2023.34.62.013

Мамбеталиева А.С.

ФИЗИОТЕРАПИЯНЫН ПРИНЦИПТЕРИ

Мамбеталиева А.С.

ПРИНЦИПЫ ФИЗИОТЕРАПИИ

A. Mambetalieva

PRINCIPLES OF PHYSIOTHERAPY

УДК: 615.83/075.81:616.08-059

Бул макалада бардык этаптарда дарылоо физкультура-сынын, массаждын, физиотерапиялык жана ортопедиялык процедуралардын, медикаменттик каражаттардын жардамы менен бузулган функцияларды калыбына келтирүүнү караган комплекстүү дарылоо колдонулууда, физиотерапия ыкмалары, физикалык факторлор, дарылык физикалык факторлор, патологоанатомиялык өзгөрүү, физикалык факторлор менен жекече дарылоо принциби, физикалык себептерден оптималдуу дарылоо принциби, комплекстүү таасир этүү принциби, физиотерапиянын жалпы принциптери, дары-дармек терапиясы, геморогиялык синдром, таасир этүү зонадагы металл буюмдар, СМТ-терапиясы, этиологиялык, патогенетикалык жана симптоматикалык физиотерапиянын биримдик принциби.

Негизги сөздөр: медицина, физиотерапия, медициналык реабилитация, физиотерапиянын принциптери, геморогиялык синдром, лазердик терапия, магнит терапия.

В настоящей статье рассматривается комплексное лечение для восстановления нарушенных функций с помощью лечебной физкультуры, массажа, физиотерапевтических и ортопедических процедур, медикаментозного лечения, физиотерапевтических методов, физических факторов, лечебных физических факторов, патологоанатомических изменений, принципа индивидуального лечения физическими факторами, также предусмотрен принцип оптимального лечения по физическим показаниям, принцип комплексного воздействия, общие принципы физиотерапии, медикаментозная терапия, геморрагический синдром, металлические предметы в зоне поражения, СМТ-терапия, принцип единства этиологической, патогенетической и симптоматической физиотерапии.

Ключевые слова: медицина, физиотерапия, медицинская реабилитация, принципы лечебной физкультуры, геморрагический синдром, лазеротерапия, магнитотерапия.

This article discusses a comprehensive treatment to restore impaired functions with the help of physiotherapy exercises, massage, physiotherapy and orthopedic procedures, drug treatment, physiotherapy methods, physical factors, therapeutic physical factors, pathoanatomical changes, the principle of individual treatment with physical factors, the principle of optimal treatment according to physical indications, the principle of complex effects, general principles of physiotherapy, drug therapy, hemorrhagic syndrome, metal objects in the affected zone, СМТ-therapy, principle of unity of etiological, pathogenetic and symptomatic physiotherapy

Key words: medicine, physiotherapy, medical rehabilitation, principles of physical therapy, hemorrhagic syndrome, laser therapy, magnetotherapy.

Бизде И.Ахунбаев атындагы Кыргыз мамлекеттик медициналык академиянын (КММА) алдында Кыргыз мамлекеттик медициналык академиясынын жаңыланган реабилитациялык борбору ачылды.

Борбордо бардык этаптарда дарылоо физкультура-расынын, массаждын, физиотерапиялык жана ортопедиялык процедуралардын, медикаменттик каражаттардын жардамы менен бузулган функцияларды калыбына келтирүүнү караган комплекстүү дарылоо колдонулууда. Медициналык реабилитациялык дарылоо менен катар ар кандай адистиктеги дарыгерлер иш алып барууда. Физикалык факторлордун да кеңири колдонулушу реабилитациялык жакшы таасирин берет. Дары-дармек терапиясы менен физикалык факторлорду комплекстүү колдонуу дарылоонун натыйжалуулугун жогорулатат [1]. Учурда физиотерапиялык дарылоонун арсеналы табигый жана алдын ала калыптанган (жасалма жол менен алынган) факторлор менен кеңири чагылдырылган. Ар кандай адистиктеги дарыгерлерди физикалык терапиянын жалпы принциптери менен тааныштырып, аларды физикалык факторлорду дайындоосунда көзөмөлдөп туруу керек [2]. Ошондой эле негизги көрсөткүчтөр жана физиотерапияга каршы көрсөтмөлөр, физиотерапиянын ыкмаларын билүү керек. Фармакотерапиянын кадимки ыкмаларынан айырмаланып, физиотерапия ыкмалары балдар тарабынан жакшы көтөрүлөт, алар жагымсыз сезимдерди жаратпайт, толугу менен алганда оорутпайт, терс реакцияларды жаратпайт. Ар бир бейтапты дарылоо физикалык факторлорун, сарамжалдуу колдонуу менен колдонулган энергиянын түрүн, дифференцияланган тандоону жана процедураларды жүргүзүүнүн конкреттүү ыкмаларын сакташы керек. Бул негизде физиотерапиянын жалпы принциптерин түзөт. Аларга токтоло кетсек:

- **Этиологиялык, патогенетикалык жана симптоматикалык физиотерапиянын биримдик принциби.** Ар бир дарылык физикалык фактордун спецификалык касиеттеринин жана анын бейтапка колдонууда денесинин белгилүү бир функцияларына тийгизген таасиринин негизинде ишке ашырылат [3]. Бул принципти колдонуу менен дарыгер, ошол эле учурда бул оорунун этиологиялык агентин жок кылуу менен (алсыраткан), анын патогенезинин активдүү кийлигишкен жана оорунун негизги белгилерине көрүнүшүн жок кылган факторлорду, дайындоого аракет кылышы керек.

Баса, этиологияга, патогенезге жана оорунун

белгилерине таасир этүүчү бир фактор физиотерапиянын фармакотерапияга караганда маанилүү артыкчылыгы болуп саналат. Физиотерапевт-дарыгер оорунун патогенезин билип, оорулуунун абалынын оордугун объективдүү баалап, коштогон патологияны талдап, физиотерапиялык таасирдин максаттарын так аныкташы керек [4]. Бул принцип, ошондой эле түздөн-түз патологоанатомиялык өзгөрүү боюнча дарылоо физикалык себептердин таасир мүмкүнчүлүгүн билдирет.

Патологиялык очок бул – (жергиликтүү) рефлексогендик зоналар жана сегменттик иннервация аймактары жана бүтүндөй организм. Таасир этүү чөйрөсүнө жараша бул факторлорго мүнөздүү болгон өзгөчө же спецификалык эмес эффекттер ишке ашырылат. Демек, физикалык факторлорду бир аз тандоо менен, дарыгер дарылоо таасиринин багытын анын жайгашкан жерине жана аймагына жараша болжолдой алат [5].

• **Физикалык факторлор менен жекече дарылоо принциби.** Бул принцип оорулууну дарылоо менен клиникалык тезинен калыбыны келтирүү болуп эсептелет. Физикалык факторлорду пайдаланууда дарыгер физиотерапевт оорунун жашын, жынысын жана конституциясын, коштоочу ооруларын билиши зарыл. Конкреттүү физикалык факторду колдонуу үчүн жеке каршы көрсөткүчтөрдү билүү керек. Организмдин реактивдүүлүгүн жана адаптациялык-компенсатордук механизмдеринин белгилүү даражасын, организмдин негизги функцияларынын, биоритмдик активдүүлүгүн эске алууга милдеттүү.

Физиотерапияны дайындоо мөөнөттөрүнүн курактык чектерин билүү керек. Жашоонун алгачкы күндөрүнөн тартып балдарда УФО-терапияны, УФЧ-терапияны, лазердик терапияны, магнит терапиясын; 2 жаштан баштап УЗТ-терапиясын; 2-3 жаштан ДМВ; 5 жаштан баштап дайындоого жол берилет. Биринчи процедуралардан кийин белгилүү бир терапиялык эффекттин жоктугу бир физикалык факторду тандоо физиотерапевттин медициналык искусствосунун негизин түзөт. Ушундан улам, дарылоо физикалык факторлорунун параметрлери өзүнчө тандалат [6].

Ошентип, ар бир дарылоодо ыйык мамиле жасоо зарыл. Физиотерапияны жекелештирүүнүн сөзсүз шарты – оорулууларда оң психоэмоционалдык маанайды түзүү болуп эсептелет. Бул үчүн медициналык кызматкерлердин деонтологиянын талаптарын сактоосу зарыл. Баарлашууда максималдуу назиктик жана эскертүү, бөлүмдө (кабинетте) таза жана ыңгайлуу болуу керек.

Оорулуунун абалындагы оң жылыштарды айтуу анын маанайын көтөрүп айыгууга болгон үмүтүн бекемдеп туруу абдан керектигин эстен чыгарбоо керек.

• Албетте, **физикалык себептер менен дарылоо биринчи максаты болуп эсептелет.** Көпчүлүк

физикалык факторлордун оптималдуу дарылык таасири курстук дарылоодон келип чыгат. Анын узактыгы кээ бир нозологиялык формалар үчүн 6-8 (курч шарттарда), башкалары 10-15 (өнөкөт патологияда). Өнөкөт патологияда курсту жыл бою физикалык факторго жараша аралыгы менен кайталоо максатка ылайыктуу. Мисалы, лазердик терапиянын кайталоо курсу биринчисинен бир ай өткөндөн кийин жүргүзүлөт, ал эми организмге УЗТнын таасири баштапкы курс өткөрүлгөндөн кийин 40 күн бою сакталат, б.а курсту 2-3 айдан кийин кайрадан белгилөө максатка ылайыктуу [7]. Мындай учурда баштапкы процедурадан кийин пайда болгон морфофункционалык өзгөрүүлөр тереңдеп, кийинчерээк бекемделет.

Патологиялык процесстин клиникалык көрүнүштөрүнүн динамикасына жараша процедуралар күн сайын же 1-2 күндөн кийин жүргүзүлөт. Физикалык факторлордун дарылык таасирлеринин жыйындысы физиотерапия курсунун узак мөөнөттүү таасирин камсыз кылат, ал аяктагандан кийин дагы уланат. Бирок, бир физикалык факторду узак убакытка чейин колдонуу организмдин адаптациясына алып келет да, анын дарылык касиетин кыйла төмөндөтөт. Ошондуктан айрым физикалык факторлорду колдонуунун, кийинки натыйжалары айрым учурларда токтоосуз факторлорго караганда жагымдуу экендигин эске алуу керек [8]. Курстун узактыгын баалоо үчүн оорулууну субъективдүү баалоодон тышкары, анын абалынын объективдүү көрсөткүчтөрдүн динамикасын эске алуу абзел.

• **Физикалык себептерден оптималдуу дарылоо принциби.** Физикалык факторлор белгилүү бир ооруну дарылоодо бирдей эмес терапиялык натыйжалуулукка ээ. Ушундан улам дарылоо факторунун параметрлери жана аны колдонуу ыкмасы оптималдуу болушу керек, б.а патологиялык процесстин мүнөзүнө жана фазасына максималдуу дал келиши керек [9]. Ошентип, оорулуунун курч мезгилинде сегменттик зоналарда негизинен аз интенсивдүү физикалык факторлорду колдонушат. Ошондой эле курч жана өнөкөт фазалардын астында фактордун интенсивдүүлүгү жогорулайт жана көбүнчө патологиялык очокко түздөн-түз таасир этет. Мындан тышкары, иш жүзүндө физикалык факторлорду колдонуу сунуш кылынбаган оорулар жана шарттар бар. Жалпы каршы көрсөтмөлөргө төмөнкүлөр кирет;

Геморогиялык синдром, кандын системалык оорулары, оорулуунун кескин арыкташы (кахексия) аз кандуулук, гипертониялык оорунун оор даражасы, декомпенсация стадиясындагы жүрөк -кан тамыр, дем алуу системасынын бузулушу, жүрөк ритминин бузулушу, оорулуунун жалпы оор абалы, курч баскычтагы жугуштуу оорулар, кардиостимулятордун болушу, энергиянын бул түрүнө жеке чыдамсыздык. Ошондой эле жеке каршы көрсөтмөлөр бар, мисалы туруктуу

ток электрофорез): 1) теринин кемчиликтери (жаракалар, исиркектер); 2) ар кандай локализациядагы курч ириң-сезгенүү процесстери; 3) колдоно турган дарыга аллергиялык реакциялары; 4) сезгичтиктин бузулушу; 5) таасир этүү зонадагы металл буюмдар.

СМТ-терапиясы үчүн жеке каршы көрсөтмө болуп туруктуу эмес сыныктар саналат. Ар бир фактор үчүн жек каршы көрсөтмөлөр бар.

• **Физикалык факторлор менен дарылоо принциби.** Бул принципке ылайык колдонулган дары-дармек каражаттары, айрыкча алардын дозасы оорунун жана дарылоонун ар кандай фазасындагы бейтаптын абалына туура келиши керек. Аны сактоо бейтапты дарылоодо бүткүл мезгилде колдонулган физикалык факторлордун параметрлерин туруктуу талап кылат [10]. Ошондуктан, дарыгер үчүнчү жана бешинчи жол-жоболор аркылуу бейтапты текшерип, параметрлерин (интенсивдүүлүгү, жыштыгы, күчү, убактысы, таасир этүү аянты) же методдун өзүн баалап жана өзгөртөт.

• **Комплекстүү таасир этүү принциби.** Бул принцип ар кандай патологиялык процесстин татаалдык жана системалуулугу менен негизделген. Физиотерапиялык процесстерди комплекстүү колдонуу менен гана оорунун конкреттүү көрүнүштөрүнө жана айкалыштуу эрежелерине ылайык тандалып, дарылоодо ийгиликке жетүүгө болот. Ошентип, лазердик терапия сыяктуу бир фактордун айкалышкан таасири магнит терапиясынын таасири менен мүмкүн болот [11].

Дарыгер ошондой эле ар кандай физиотерапиянын процедураларынын шайкештигин эске алуу керек. Бул эки процедураны бир дайындоого сунуштабайт, бир күндө жана бир талаада энергиянын түрүнө окшош фактор туура келбейт. Ошентип, физиотерапиянын көрүнүктүү таасирин алуу үчүн дарыгер физикалык факторлорду туура дайындоо принциптерин сакташы керек. Бүгүнкү күндө КММАнын алдындагы

реабилитациялык борбордо төмөнкү заманбап физиотерапиялык аппараттар колдонулат:

- Жогорку интенсивдүү лазер (түздөн-түз);
- Жогорку интенсивдүү магнит;
- УЗТ;
- Электротерапия;
- Реабилитациялык тренажерлор.

Ошондуктан, жогоруда айтылган физиотерапиялык принциптерди эске алуу менен биз натыйжалуу ийгиликтерде натыйжалуулукка жетише алабыз.

Адабияттар:

1. Ибатов А.Д. Реабилитациянын негиздери: медициналык ЖОЖдордун студенттери үчүн окуу куралы / А.Д. Ибатов, С.В. Пушкина. - М.: ГЕОТАР-Медиа, 2007.
2. Стрюк Р.И. Ревматикалык оорулар [Текст]: муун оорулары жана тутумдаштыргыч ткандардын диффузиялык оорулары: дарыгерлер үчүн колдонмо 2-бөлүк. / Р.И. Стрюк, Л.М. Ермолина. - Москва: БТНОМ, 2012.
3. Ослопов В.Н. Терапевтик клиникада бейтапка жалпы жардам көрсөтүү [Текст]: медициналык окуу жайлары үчүн окуу куралы / В.Н.Ослопов, О.В. Богоявленская. - 3-бас., Реф. жана кошуу. - Москва: ГЕОТАР-Медиа, 2013. - 463 б.
4. Ослопов В.Н. Терапевтик клиникада бейтаптарды жалпы тейлөө [Электрондук ресурс]: медициналык университеттер үчүн окуу куралы / В.Н.Ослопов, О.В. Богоявленская. - 3-бас. - 464 б.
5. Пономаренко Г.Н. Жалпы физиотерапия [Текст]: окуу куралы: 5-бас., оңдолгон жана кошумча - Москва: GEOTAR-Media, 2012.
6. Курортология жана физиотерапия. Колдонмо, ред. Боголюбова В.М. - Москва: Медицина, 1990. - 419 б.
7. Ливенсон А.Р. Электромедициналык жабдуулар.: окуу куралы - Мн.: Медицина, 2001. - 344 б.
8. Физиотерапиялык процедуралардын техникасы жана ыкмалары. Ред. В.М. Боголюбова. Медицина, 1997. - 113 б.
9. Улашчик В.С. Физиотерапиянын негиздерине киришүү. - М.: 1997. - 123 б.
10. Улашчик В.С. Физиотерапия: Универсал медициналык энциклопедия. - Мн: Book House, 2008. - S. 308-315.
11. Пономаренко Г.Н. Физиотерапиянын биофизикалык негиздери, медицина, 2006. 176-ж.